

1933 nr 575 (15 XII), s. 8. – Majkowski H., *Władysław Simon. Przyczynki do życia i działań zapomnianego nazarenisty wielkopolskiego*, Pol. gaz. Introligatorska, 1933 nr 10, s. 151-153 (osobna odbitka, P. 1933). – Michałowski P., *Malarstwo do końca XIX w.*, [w:] *Dziesięć wieków Poznania*, P. 1956, t. 3, s. 143, 144. – Warkoczewska M., *Malarstwo i grafika*, [w:] *Dzieje Wielkopolski*, P. 1973, t. 2. – Taż, *Malarstwo i grafika epoki romantyzmu w Wielkopolsce. Dzieje i funkcje*, W.-P. 1984. – Motty M., *Przechadzki po mieście*, P. 1999, t. 1-2. – Kość. św. *Jadwigi w Pępowie*, oprac. Szwarz H., Cynka M., Gostyń 2008, s. 138, 140-141 (bez nazwiska S.). – *Straty wojenne. Malarstwo pol. Obrazy ol., pastele, akwarele artystów pol. i w Polsce działających utracone w l. 1939-1945 w granicach Polski po 1945*, t. 2, oprac. Tyczyńska A., Znojewska K., W. 2012. – Janik B., *Władysław Simon i jego obrazy w pępowskim koście*, Wieści Pępowa. Pismo Samorządu Gminnego, 2016 nr 142, s. 18-19 (wyd. online www.pepowo.pl/data/files/418 ..., dostęp 10.12.2018). – Straszewska A., Gutsch F., *Studenci z ziem d. Rzeczpospolitej w Akademii der bildenden Künste w Wiedniu (1726-1938). Wypisy z ksiąg immatrykulacyjnych*, Lublin-W. 2022.

KZSP, t. 5, z. 4, 1961 (dot. Pępowa, bez nazwiska S.); z. 14, 1969, s. 21, il. 21 (dot. Lwówka), s. 43 (dot. Zbąszynia); seria nowa, t. 7, cz. 1, 1983. – Dużyk J., Schnaydrowa B., *Kat. rękopisów Bibl. PAN w Krakowie*, sygn. 2907-3606, Wr. 1973. – *Szlachetne dziedzictwo czy przeklęty spadek: tradycje sarmackie w sztuce i kulturze. Kat. wystawy*, red. Dziubkowska J., MNP, P. 2004, s. 197, poz. 294. – Suchocka D., *Malarstwo pol. 1766-1945. Kat.*, MNP, P. 2005, s. 331.

Gaz. warsz., 1855 nr 122, s. 4. – Dz. pozn., 1862 nr 218 (z 23 IX), s. 4. – Kur. pozn., 1900 nr 107 (z 11 V), s. 3 (dot. Wojciecha, syna S., i drukarni). – *Sztuki Piękne*, X, 1934, s. 314. – *Tęcza*, 1934 nr 5, s. 74.

Hajdecki, cz. 2, poz. 119. – Bibl. PAU i PAN Kraków, rkps 3554: *Listy i korespondencja Władysława Simona*, 23 listy z l. 1853, 1860, 1879-82, gł. korespondencja z rodziną; rkps 3555: *Utwory lit. Władysława Simona: Odbłask Idei Trójcy Przenajświętszej w Dziejach Polski. Trylogia w trzech obrazach*, rkps, 1888, i *Libretto. Wiek XI przed Sądem ostatecznym. Oratorium w 3 częściach*; rkps 3556: fot. obrazów S. oraz fot. dzieł Josepha Führicha i Johanna Friedricha Overbecka; rkps 3557: *Papiery osobiste Władysława Simona i jego rodziny. Metryki, świadectwa, wypisy* (m.in. wypisy z ksiąg chrztów kość. Św. Marii Magdaleny w Poznaniu; zaświadczenie szkolne S. z Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu, 6 II 1836; zaświadczenia z ASP w Wiedniu: o odbyciu kursu anatomii, 8 II 1839, kursu „form historycz-

nych”, 1 V 1839, i świadectwa profesora Josepha Führicha, 2 IX 1841); *Curriculum vitae* S., 13 V 1853; umowa na wyk. obrazów do kość. w Pępowie, 1855; rkps 3558: *Notatki do biografii Władysława Simona sporządzone przez Edmunda Majkowskiego* (także fot. S., wycinki z czasopism dot. S., wyciągi z *Akt Kapituły Metropolitalnej* w Poznaniu, dot. prac S. w kaplicy Najświętszego Sakramentu w katedrze pozn., 1850 i 1852, i z zespołu *Generalia dotyczące się Kościoła Metropolitalnego 1855-1874*, akt nr 3, korespondencja S. z kapitułą z propozycją prac w prezbiterium katedry, 1857). – Arch. PAN Warszawa, III-2: zespół Z. Batowskiego, nr 40 (d. teka q-4), obwoluta „Poznań”, odpis listu z Arch. Państw. w Poznaniu, z 23 VI 1936 z wyciągami z *Bürger-Aufnahme Buch*, 1843. – IS PAN, materiały Słownika art. pol., listy Waldemara Karolczaka, z MNP, 2 XI i 28 XI 2016; listy Aleksandry Kudelskiej z Muz. Archidiecezjalnego w Poznaniu, 3 XI i 24 XI 2016 z fot. obrazów S.; list Agnieszki Urbańskiej z Bibl. Raczyńskich w Poznaniu, 4 XI 2016; list Katarzyny Gieszczyńskiej-Nowackiej z Gab. Ryc. MNP, 15 XI 2016, z informacjami genealogicznymi o rodzinie S.; 2 listy Magdaleny Pielas-Witkowskiej z NID, 10 XII 2018, z wyciągiem z bazy danych oraz z fot. kart inwentarzowych 4 obrazów w kość. Poznania i Lwówka.

J. Polanowska

Simon-Pietkiewicz (Simon, Simonówna, Simon-Pietkiewiczowa, Simon Pietkiewiczowa, Pietkiewiczowa) **Jadwiga Helena**, malarka, rysownicza i graficzka, ur. 6 VI 1906 Warszawa, zm. 31 X 1955 tamże (pochowana na cmentarzu Powązkowskim); córka Edwarda i Zofii z Brabanderów; od 1930 żona rzeźbiarza Kazimierza Pietkiewicza (1903-65). Od 1916 uczęszczała do klasy o profilu matematyczno-przyrodniczym w Gimnazjum Żeńskim Stow. Szkoły Spółdzielczej w Warszawie, które ukończyła 4 VI 1924. Następnie przez 2 l. uczyła się pod kierunkiem Adama Rychtarskiego w pryw. Szkole Malarstwa i Rysunku im. Konrada Krzyżanowskiego w Warszawie. Dwukrotnie brała udział w zorganizowanych przez tę szkołę plenerach. W l. 1926-31 studiowała w warsz. ASP u Tadeusza Pruszkowskiego i Władysława Skoczylasa; uczestniczyła też w zajęciach Wojciecha Jastrzębowskiego, Leonarda Pękalskiego i Stanisława Noakowskiego. W r. akademickim 1931/32 przebywała na urlopie dziekańskim. W okresie studiów była wielokrotnie nagradzana (odznaczenia i nagrody pieniężne).

11 VI 1935 otrzymała dyplom ukończenia uczelni (ze specjalnością malarstwo). Mieszkała z mężem w Młocinach k. Warszawy, w kolonii Placówka, od ślubu (1930) do ok. 1937 (być może właśnie wówczas rozstała się z nim). Od 1932 wchodziła w skład grupy artyst. Łoża Wolnomalarska (od 1935 – Malarska). Należała także do Bloku Zaw. Art. Plastyków, z którego wystąpiła w maju 1938. W 1933 otrzymała nagrodę Ministra Spraw Zagranicznych za pracę *Domy i ludzie* (tempera, 1932). T.r. wstąpiła do Zw. Kobiet Pracujących Zawodowo. Podczas studiów i po ich ukończeniu brała czynny udział w życiu artyst., wystawiając swe prace na licznych wystawach w Polsce i za granicą. W l. 30. XX w. kilkakrotnie odwiedziła Zaleszczyki i rejon wsch. Karpat. Wyjazdy te stały się dla art. inspiracją do stworzenia prac: *Dom w Zaleszczykach*, *Dniestr I*, *Dniestr II*, wszystkie akw., 1937, *Z Zaleszczyk*, litogr., 1938, *Józef Piłsudski w czasie pobytu na kuracji w Zaleszczykach we wrześniu 1933 r.* (kompozycja znana z fot., BN), a także (wg Neli Samotyhowej) nieukończonego i zaginionego cyklu „Huculi”. Ok. 1937-38 S. odbyła też podróż do Jugosławii, gdzie powstał obraz *Dachy w Dubrowniku*, wyst. 1938.

Po wybuchu II wojny światowej S. przystąpiła do pracy w konspiracji. 15 II 1941 została aresztowana przez gestapo i uwięziona na Pawiaku. Przebywając tam, rysowała kredkami na papierze pakowym portrety współwięźniarek (w tym Karoliny Olszyńskiej i Zofii Kwiecińskiej) oraz sceny z życia celi, niektóre w ujęciu humorystycznym. 22 IX 1941 przewieziono ją do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück. Była tam zatrudniona przy różnych zajęciach: początkowo pracowała w tzw. Kunstgewerbe (gdzie wykonywano i malowano zabawki z drewna), potem także w fabryce drewnianych obcasów i w szwalni. Jednocześnie potajemnie malowała impresje z otaczającego ją życia, liczne portrety więźniarek oraz ich dzieci urodzonych w obozie, a na zamówienie także wizerunki strażniczek. Część rysunków (w tym portrety ofiar hitlerowskich eksperymentów medycznych) udało się jej przesłać do Warszawy jesienią 1943; spłonęły one podczas powstania warsz. Pozostałe prace S. przechowywała ukryte w swoim obozowym posłaniu. Od stycznia 1943 do marca 1945 cierpiała na liczne dolegliwości, w tym chorobę rdzenia kręgowego i związany z nią paraliż, co w efekcie doprowadziło do nieodwracalnego kalectwa. Wstrząsającym doku-

mentem więziennych i obozowych przeżyć S. są napisane przez nią po wojnie wspomnienia. Czas spędzony w Ravensbrück podzieliła tam na kilka okresów, w zależności od wykonywanej pracy, przebytych chorób, zmieniającego się kierownictwa obozu i warunków, w jakich żyła (IS PAN, Zb. Specjalne, nr 791: J. Simon-Pietkiewiczowa, „Wspomnienia” nr 7608, 58 kart). Dzięki pomocy Szwedzkiego Czerwonego Krzyża wyjechała z obozu 25 IV 1945 wraz z grupą Polek do Szwecji. Zabrała wówczas ze sobą część sporządzonych w Ravensbrück rys. (resztę wyk. tam prac podzieliła między kilka współwięźniarek, aby ocalić choć fragment dorobku). Pierwsze tygodnie spędziła na kwarantannie w Lund k. Malmö. W styczniu 1946 mieszkała i pracowała w Göteborgu, gdzie powstał cykl „Wizje z obozu”, złożony z czterech prac o dramatycznym wyrazie i monumentalnej kompozycji. Na pocz. lipca 1946 S. wróciła do Polski. T.r. odbyła podróż artyst. na Śląsk, gdzie powstały liczne obrazy i rys. ukazujące robotników przy pracy oraz pejzaże przemysłowe. Od ok. 1947 należała do Okręgu Warsz. ZPAP. W 1955 art. zmarła przedwcześnie z powodu problemów zdrowotnych będących skutkiem przebytych w obozie chorób. Otrzymała Medal X-lecia Polski Ludowej w 1954 i Złoty Krzyż Zasługi w 1955.

S. regularnie prezentowała swoje prace na wystawach. Zadebiutowała w 1932, pokazując *Podwórko*, ol., 1931 (w 1937 w zb. pryw.), oraz obrazy malowane temperą *Ogrodnicy*, 1931, *Ogród*, *Podwieczorek* i *Głowa* w warsz. IPS; wystawiała tam również w l. 1933-38 (w 1937 wystawa indywidualna). Ponadto przed wybuchem II wojny światowej wzięła udział w następujących wystawach krajowych: Warszawa – TZSP 1933 (wystawa Ars Feminae), 1934 Salon Garlińskiego, Łódź – 1933 (dwukrotnie), 1938 (kolekcja prac). W 1933 S. uczestniczyła w Międzynar. Wystawie Zw. Kobiet Pracujących Zawodowo w Amsterdamie; wg notatki w Sztukach Pięknych z t.r. jej prace zostały pozytywnie ocenione przez krytyków holenderskich czas.: De Telegraaf, Nieuwe Rotterdamsche Courant oraz De Maasbode. W 1935 na Wystawie Kobiet Pracujących Zawodowo w Brukseli artystka otrzymała dyplom honorowy; t.r. zaprezentowała swoje prace w Rapperswilu. Wystawiała również Paryżu w 1936 i w 1937 na Wystawie Światowej. W 1938 uczestniczyła w wystawie Bloku Zaw. Art. Plastyków w Londynie i Kopenhadze, a w 1939 w Exhibition of Polish Art,

zorganizowanej w londyńskiej New Burlington Gallery, oraz w Wystawie Światowej w Nowym Jorku. Od 1 VI 1945 do czerwca 1946 w najważniejszych miastach Szwecji (Lund, Norrköping, Sztokholm, Malmö, Göteborgu), a także w Kopenhadze, była prezentowana objazdowa wystawa akwarel autorstwa S. i Mai Berezowskiej (1898-1978), zatytułowana „Sztuka z Ravensbrück”. Wystawa wzbudziła ogromne zainteresowanie publiczności, a kilka pokazanych na niej prac zostało zakupionych przez króla Szwecji Gustawa V, następcę tronu Oskara Frederika Bernadotte oraz ówczesnego prezydenta Sztokholmu, jak również przez Nationalmuseum w Sztokholmie (obecnie znajdują się one w Moderna Musset tamże). W 1947 wystawa pod zmienionym tytułem „Kobiety z Ravensbrück” została pokazana w Warszawie (MWN) i Bydgoszczy (Pomorski Dom Sztuki).

Po wyprawie na Śląsk w 1946 artystka zaprezentowała jej plon w 1947 w warsz. siedzibie Stow. Architektów Pol. na wystawie „Pejzaż Ziemi Zachodnich”, a częściowo także w październiku i listopadzie 1948 na zorganizowanej w Warszawie przez Klub Młodych Art. i Naukowców wystawie „Śląsk w obrazach” (w 1949 przeniesionej do Chorzowa, Bielska, Gliwic, Bystrej i Katowic). S. regularnie uczestniczyła też w organizowanych przez CBWA i Warsz. Oddz. ZPAP dorocznych Ogólnopol. Wystawach Plastyki (1950-55), a w 1950 wzięła udział w ogólnopol. wystawie „Plastycy w walce o pokój” (zaprezentowała wówczas grafikę). W 1954 Warsz. Oddz. ZPAP urządził indywidualną wystawę jej prac. Pozostałe powojenne wystawy S. odbyły się w następujących miastach: Grudziądz 1947; Poznań 1947, 1950; Toruń 1947, 1950; Gdańsk 1948; Kraków 1948, 1951; Łódź 1948; Sopot 1948, 1951; Warszawa 1948 (MNW); Kielce 1949; Bydgoszcz 1950; Inowrocław 1950; Włocławek 1950; Częstochowa 1951; Katowice 1951; Wałbrzych 1951; Wrocław 1951; Milanówek 1952 (Państw. Fabryka Jedwabiu); Radom 1952/53; Budapeszt 1951.

S. początkowo malowała „doskonale” – jak pisał w 1935 Tadeusz Pruszkowski – widoki starych domów w małych miasteczkach, przedstawiane w naiwnej konwencji, z lalkowatymi, uproszczonymi postaciami ludzkimi. Później porzuciła tę tematykę na rzecz scen rodzajowych (*W szewskim warsztacie*, ol., wyst. 1934, *Pogrzeb dziecka*, 1933, *Kąpiel*, 1936, obie tempera), portretów (*Portret Juliusza Osterwy* [inaczej *Osterwa w roli Szeli-*

gi], tempera dykta, sygn., 1937, MNW, *Krysia*, ol., 1934, *Brońcia*, tempera, wyst. 1933), pejzaży (*Wieś przed wiosną*, akw., 1934, *Pejzaż*, litogr., sygn., 1931) i widoków miejskich (*Zoliborz*, tempera, 1935). W 1934 na Salonie Zimowym ISP wystawiła pracę *Zwycięzcom Challenge'u 1932 r.* (tempera), której syntetyczna kompozycja została przez recenzentów oceniona jako sztuczna i snobistyczna. W 1935 wykonała, również temperą, kontrowersyjny wizerunek Józefa Piłsudskiego, przypominający stylem „raczej biedermeierowski haft lub gobelin niż dzieło malarskie” (Pruszkowski). Krytycy często podkreślali rzetelność jej warsztatu i zwracali uwagę na interesujące efekty eksperymentów z fakturą obrazu. Oceniali prace S. jako uczuciowe i „literackie”, twórczo nawiązujące do malarstwa naiwnego i sztuki dziecka. Wacław Husarski w 1934 pisał, że artystka „szczerze i głęboko wczuwa się w naiwną poezję i naiwny wdzięk tej nieuczonej sztuki”, jednak „nie ogranicza się do nich, wzbogacając ... malarstwo poszukiwaniem nowych sposobów technicznych i fakturowych, odpowiadających jej prymitywistycznemu założeniu”. Chwalono też stosowane przez nią rozwiązania kompozycyjne, doceniano dążenie do poszukiwania nowych środków wyrazu artyst., ganiąc niekiedy niedostatecznie przemyślaną kolorystykę. Wg samej S. (zyciorys zamieszczony w kat. wystawy indywidualnej w Lund 1945) geneza tych eksperymentów tkwiła w jej zainteresowaniu malarstwem ściennym, którego substytut usiłowała stworzyć poprzez różne metody obróbki podłoża malarskiego (w tym jego szlifowanie i zeszkrobywanie).

Prace tworzone w okresie obozowym to realistyczne, ascetyczne formalnie, pozbawione sztucznej dramaturgii, a jednocześnie wstrząsające w swej wymowie sceny z życia więźniarek i ich portrety, wyk. na skrawkach papieru ol. lub kredką: *Babcia Belawender*, *Maria Grabowska - operowana doświadczalnie w Ravensbrück*, *Siostra szpitalna z Oświęcimia*, *Ukrainki przy pracy*, wszystkie rys. ol., *Leżąca na ziemi* (fot. w IS PAN, Zb. Fot. i Rys. Pomiarowych). Przeżycia z Ravensbrück zainspirowały S. do namalowania akwarelowych prac, które powstały tuż przed opuszczeniem obozu i niedługo potem – *W bloku*, *Więźniarka Brażyńska* (fot. pracy IS PAN, Zb. Fot. i Rys. Pomiarowych), *Wróblowa*. Wizerunki te złożyły się na rysunkowy cykl zatytułowany „Album kobiet straszliwych” (w 1955 wł.

autorki). W 1947 Marian Turwid zaakcentował w recenzji ich prostotę oraz szczerość i rzetelność relacji; podkreślił też wartość dokumentacyjną tego cyklu. Większość przedwojennego i wojennego dorobku S. uległa zniszczeniu. Wg wzmianki w Dz. Bałtyckim z 1947 artystka namalowała podczas rekonwalescencyjnego pobytu w Szwecji, oprócz wspomnianego cyklu „Wizje z obozu”, także kilka „ujmujących prostotą” pejzaży (*Ulica Sztokholmu*, *Helsingborg*, oba akw., tusz). W tym czasie zajmowały ją również portrety (*Szwedzka siostra*, *Portret Fr. K. B.*, oba 1945, *Pani doktor*, 1946, wszystkie akw.) oraz sceny rodzajowe (*Czytanie I*, akw., 1945).

Po wojnie S. włączyła się w obowiązujący wówczas oficjalnie nurt socrealizmu, tworząc liczne przedstawienia ludzi przy pracy, a także widoki hut i fabryk. Na wyróżnienie zasługują zwłaszcza cykle malarsko-graficzne z różnych zakładów przemysłowych. Są to: „Przemysł ciężki” 1946-47 (w tym *Huta cynkowa*, *Praca przy piecu w hucie cynkowej*, obie akw., *Generator huty cynkowej*, tusz, wszystkie 1946, *Wielki piec „A” w hucie „Kościuszko”*, tempera, *Wagoniki z lawą stalową*, gwasz, oba 1947), „Przemysł lekki – Huta Szkłana «Zawiercie»” 1949-52 (m.in. *Huta szklana*, tempera, 1950, *Praca w hucie*, akw., *Nabieranie szkła z pieca*, sepia, oba 1949, *Wnętrze huty „Zawiercie”*, *Zapalanie szkła w piecach*, obie litogr., 1951, *Stanisław Dudek – racjonalizator*, sucha igła, 1951) oraz „Państwowa Fabryka Jedwabiu «Milanówek»” 1952-54 (w tym *Tkaczka przy żakardzie*, akw., *Rozmotaczki kokonów*, sepia, oba 1952, *Pokaz kuponów*, litogr. barwna, 1953, *Karolina Dydko – rozmotaczka*, *Krosno mechaniczne*, *Plecionkarka*, wszystkie akwaf., 1954, *Malarki chusteczek*, *Maszyny „Karasje”*, oba litogr., 1954). Litogr. S. *Huta szkła*, sygn., 1950, weszła w skład teki reprodukcji *Pol. grafika współcz.*, red. Gordon B. [Mitzner L.], Rudziński A., W. 1954 (wydanej także w wersji francusko- i niemieckojęzycznej), prezentującej dorobek pol. twórców w l. 1944-54. Równoległe do tematów związanych z przemysłem artystka tworzyła portrety (*Dziewczynka*, akw., 1954, *Walery Wróblewski*, 1951, *Małgorzata Fornalska*, 1952, obie litogr.), sceny rodzajowe (*Odrabianie lekcji*, ol., 1951, *Zniwa na Saskiej Kępie*, gwasz, 1950), pejzaże, gł. miejskie (*Katedra w Olsztynie*, 1953, *Stara Brama w Olsztynie*, 1954, oba akw., *Kawiarnia na Saskiej Kępie*, tusz, *Wisła przy Solcu w Warszawie*, litogr., oba 1953), oraz

martwe natury (*Begonie*, litogr. barwna, 1953). W jej obrazach i grafikach z tego okresu krytyka zwracała uwagę na ciekawą kompozycję, stonowaną kolorystykę, uproszczony rys. oraz „dobre uchwycenie ruchu, rytmu i wysiłku ludzi pracy” (Exp. Wieczorny, 1948). W pracach malarskich dostrzegano też tendencję do monumentalizowania formy. Większość dorobku artystki cechuje silny indywidualizm oraz emocjonalny stosunek do opracowywanego tematu.

S. była również ilustratorką. W 1934 współpracowała z warsz. wydawnictwem Bracia Drapczyńscy, dla którego wyk. ilustracje do książek: *W świat!* Karoliny Beylinówny (W. 1934), *Oczy i ręce* Jerzego Kornackiego (W. 1934), *Kryształowa kula Krzysztofa Kolumba* Wandy Wasilewskiej (W. 1934). W 1936 dla wydawnictwa Bracia Wójcikiewicz zilustrowała bajkę Eugenii Solskiej *Kulka szuka przygód* (W. [1936]). W 1935 opatrzyła ilustracjami napisaną przez siebie *Bajkę o muchach i pająku* (niepublikowana), a w 1936 wyk. rysunkową serię do *Pierścienia Wielkiej Damy* Cypriana Kamila Norwida, tusz, akw. (niedokończona), wszystkie rys. wyst. w 1937. Sygnowała prace monogramem wiazanym „JSP” lub „SP”, a grafiki także imieniem i nazwiskiem: „Jadw. Simon Pietkiewiczowa”, „Jadw. Simon-Pietkiewiczowa” albo „J. Simon-Pietkiewiczowa”.

Oprócz wyż. wym.: Muz. Zamoyskich w Koźłowie – *Łączarki*, sepia karton, sygn., 1952; MN Szczecin – *Jan Pietrusiński w celi*, ol., sygn., 1951; BN – *Pejzaż*, akw., [*Budynek w parku*], tusz, pióro, pędzel, akw., [*Budynek w parku*], tusz, pióro, pędzel, wszystkie 1949, *Ferfugi* [więźniarki nieprzydzielane do pracy na zewnątrz] *wypoczywające na powietrzu*, *Opatrunki w IX bloku chorych*, oba kredka, szkicownik z portretami więźniarek z Ravensbrück (53 rys.), kredka, ol., wszystkie 1944, sygn., fot. pracy *Hutnik w masce*, 1948; MNW – *Walcownia w hucie Kościuszko (Walcownia trio huta Kościuszko / Chorzów)*, gwasz, 1947, *Wieże chłodnicze kopalni Katowice (Chłodnia w kopalni Katowice)*, tusz, pióro, pędzel, 1946, *Więźniarki z Bloku, Ravensbrück*, *Rozmowa*, oba kredka, *Siedząca*, *Strykierynki* [więźniarki robiące na drutach], *Więźniarki z Bloku, Ravensbrück*, wszystkie ol., 1944, wszystkie sygn.; The Polish Museum of America (Pol. Muz. w Ameryce), Chicago – *Gospodarstwo*, ol., tempera, 1936; Malmö Museer (Muzeum w Malmö) – *Praca w obozie*, tempera płyta pilśniowa, 1945, *Naszyjnik II*,

akw., ol., 1944, obie sygn., szkicownik (52 rys. przedstawiające studia postaci z obozu), ol., 1944; Moderna Museet Sztokholm – *Pani Bergeret na godzinę przed śmiercią, Nieprzytomna kobieta, Śpiące w bloku chorych, Pani Bodereau, chora Francuzka, Pani Grosset, bardzo chora kobieta (Bardzo chora pani Grosset)*, wszystkie 1944, *Duńskie dziecko*, 1945, wszystkie ol., sygn.

W l. 2007-10 na aukcjach w Warszawie: *Huta*, 1948, *Dmucanie bańki szklanej*, 1949, *Piec w hucie szkła*, ok. 1950, *Kobieta z włóczką*, *Ostatnie chwile Wielkiego Proletariatu*, oba 1952, wszystkie ol. płyta pilśniowa, sygn.

Vollmer, t. 4, 1958 (Jakimowicz A.). – *Svenskt konstnärslexikon*, t. 5, Malmö 1967. – Słownik ZPAP. – *Pol. bibliografia sztuki 1801-1944*, t. 1, cz. 1, Wr. 1975 (jako Pietkiewiczowa Jadwiga Simon); t. 1, cz. 2, Wr. 1976 (jw.). – *Indeks art. plastyków absolwentów i pedagogów wyższych uczelni plast. oraz członków ZPAP 1939-2006*, Gd. 2008.

Husarski W., *Łoża Wolno-malarska*, Tyg. il., 1934 nr 18, s. 353. – Pruszkowski T., *Wystawy w IPS*, Gaz. pol., 1935 nr 151, s. 5. – Artifex, *Wystawy w IPS-ie*, Gonicz warsz., 1937 nr 329, s. 6. – Husarski W., *Wystawy w IPS-ie. Kramsztyk - Pietkiewiczowa*, Czas, 1937 nr 329, s. 6. – Samotyhowa N., *Kompozycje Jadwigi Simon-Pietkiewiczowej*, Praca Obywatelska, 1937 nr 22, s. 9. – *Obrazy malowane w Ravensbrück*, Dz. pol. i dz. Żołnierza (Londyn), 1945 nr 214, s. 4. – Bacewiczówna W., *Wystawa rys. Jadwigi Simon*, Tyg. warsz., 1947 nr 4, s. 8. – K.C., *Kobiety z Ravensbrück w rysunkach Simon-Pietkiewiczowej*, Gaz. Ludowa, 1947 nr 32, s. 4. – (t.), *Dwie wystawy i jedna konferencja ZPAP*, Głos Ludu, 1947 nr 32, s. 6. – Turwid M., *„Kobiety z Ravensbrück” w oczach polskiej malarki*, Il. kur. pol., 1947 nr 100, s. 7. – Bauriski J., *Człowiek i praca w obrazach Jadwigi Simon-Pietkiewiczowej*, Stolica, 1948 nr 50, s. 10. – Jotka [Sarnecki T.], *Zwycięstwo aktualnego tematu*, Kur. Codzienny, 1948 nr 303, s. 5. – K.C., *O sztukę dla mas. Wystawa „Śląsk w obrazach” Simon-Pietkiewiczowej*, Gaz. Ludowa, 1948 nr 189, s. 5. – Linke A., *Wystawa Simon-Pietkiewiczowej i Lenicy*, Odrodzenie, 1948 nr 48, s. 6. – Samotyhowa N., *Cykl obrazów o człowieku pracy. Węgiel - praca hutnika*, Świat się Zmienia (dod. do Życia Warszawy), 1948 nr 42, s. 1. – [z.d.] [Drabikowa Z.], *Sztuka mocno związana z życiem. Wystawa prac Janiny Symon-Pietkiewiczowej* [!], Exp. Wieczorny, 1948 nr 316, s. 4. – Ziemiński M., *Śląsk w obrazach*, Związkowiec, 1948 nr 46, s. 10. – B., *Wystawa „Śląsk w obrazach” Jadwigi Simon-Pietkiewicz*, Prz. artyst., 1949 nr 5-6, s. 14.

– Podolska M., *Wystawa „Śląsk w obrazach” w Chorzowie*, Trybuna Robotnicza, 1949 nr 108, s. 6. – Godlewska A., *U autorki „Albumu kobiet straszliwych”*, Kobieta i Życie, 1955 nr 9, s. 4-5. – Turwid M., *Kobiety z Ravensbrück*, Pomorze (Bydgoszcz), 1961 nr 11, s. 4. – Piwoczek, ASP Warszawa. – Garlińska-Zembrzuska H., *Salon Czesława Garlińskiego w l. 1922-1939*, [w:] *Z zagadnień plastyki pol. w l. 1918-1939*, Wr. 1963. – *Wystawa rys. byłej więźniarki Pawiaka i Ravensbrück*, Trybuna Ludu, 1970 nr 145, s. 5. – Pol. życie art., 2, 3, 4/1, 4/2, 4/3, 4/4, 5. – Jaworska J., *„Nie wszystkim umrę...”*. *Twórczość plastyków Polaków w hitlerowskich więzieniach i obozach koncentracyjnych 1939-45*, W. 1975. – Taż, *Polska sztuka walcząca 1939-1945*, wyd. 2, W. 1985. – *Materiały do dziejów IPS (1930-39)*, oprac. Sosnowska J., W. 1992. – Rosen Ph., Apfelbaum N., *Bearing Witness. A Resource Guide to Literature, Poetry, Art, Music, and Videos by Holocaust Victims and Survivors*, wyd. Greenwood Publishing, 2002. – Kłoneczyński A., *W cieniu Ravensbrück. Polki w Szwecji w l. 1945-50*, [w:] *Kobiety „na zakręcie” 1933-89*, oprac. Chabros E., Klarmann A., Wr. 2014. – Zientara M., *Sztuka artystek pol. w l. 1939-2010. Cz. 1. Artystki w l. II wojny światowej*, Krzysztofory, t. 32, 2014, s. 377, 379, 381. – Benvenuti A., *Imprisoned. Drawings from Nazi Concentration Camps*, wyd. Skyhorse, 2017. – Czarnecka B., *Twórczość plastyczna Jadwigi Simon-Pietkiewicz w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück. Personalizm somatyczny*, Bibliotekarz Podlaski, 2020 nr 3, s. 69-91. – *Golgota kobiet. Relacje więźniarek Ravensbrück i innych obozów koncentracyjnych ze zb. Pol. Instytutu Źródłowego w Lund*, wstęp i oprac. Stanuch Z., Szczecin 2020, s. 159. – Pietrasik A., *Art in a Disrupted World: Poland, 1939-1949*, [W.] 2021.

*Wystawa. Konrad Krzyżanowski, ..., Łoża Wolnomalarska, Stow. „Ryt”, IPS, W. 1932. – III salon zimowy, grudzień 1932 - styczeń 1933, IPS, W. [1932]. – Kat. XIV wystawy IPS-u. Salon Zimowy, IPS, W. Łódź 1933. – Kat. XV wystawy IPS-u. Tad. Cieślowski-syn, Stow. Plastyków pod nazwą Łoża Wolnomalarska, IPS, W. Łódź 1933. – Przew. TZSP nr 81, W. 1933. – IV Salon zimowy, IPS, W. 1934. – II Międzynar. Wystawa Plastyczek zorganizowana przez Międzynar. Komitet Sztuk Pięknych, IPS, W. 1934. – V Salon zimowy, IPS, W. 1935. – *Ruchoma wystawa sztuki*, (Trzecia objazdowa wystawa), W. 1935. – *Salon „Blok”*, IPS, [W.] 1936. – *Sport w sztuce*, IPS, W. 1936. – *Les Femmes Artistes d'Europe exposent au Musée du Jeu de Paume*, Paris 1937. – *Salon malarski*, IPS, W. 1937. – *Wystawa. Roman Kramsztyk, Adam RychtarSKI, Jadwiga Pietkiewicz, C.F. Winzer*, IPS, W. 1937. – *Kat. wystawy zbiorowej**

IPS-u. J. Simon-Pietkiewiczowa i Czesław Rzepiński, IPS, W.-Łódź 1938. – X Salon. Malarstwo - rzeźba - grafika, IPS, [W.] 1938. – Kat. oficjalny Działu Pol. na Międzynar. Wystawie w Nowym Jorku, W. 1939. – Wystawa „Świat kobiety”, Resursa Obywatelska, W. 1939. – Jadwiga Simon-Pietkiewicz. *Akvareller och teckningar från koncentrationslägret i Ravensbrück, Svartbrödraklostret*, 1-14 juni 1945, Lund. – *Polsk konst från Ravensbrück och sverige. Jadwiga Simon. Maja Berezowska*, Stockholm 1945. – *Ravensbrück, billeder fra fangenskabsaarene: Jadwiga Simon, Maja Berezowska, Kusmiewkowa*, København [1945?]. – *Pierwszy salon ZPAP Okręgu Warsz.*, MNW, W. 1947. – *Kat. wystawy „Pejzaż Ziemi Zachodnich”*, Stow. Architektów Pol., W. 1947. – *Druga doroczna wystawa ZPAP Okręgu Warsz.*, MNW, [W. 1948]. – *Śląsk w obrazach Symon-Petkiewiczowej* [!], Klub Młodych Art., W. 1948. – *Ogólnopol. wystawa „Plastycy w walce o pokój”*, CBWA „Zachęta”, W. 1950. – *Wystawa prac ZPAP Okręgu Warsz.*, CBWA, Oddz. w Poznaniu, P. 1950. – *Wystawa malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury wnętrza, sztuki dekoracyjnej ZPAP Okręgu Warsz.*, CBWA „Zachęta”, W. 1951. – *III OWP*, CBWA „Zachęta”, W. 1952. – *Katalog. VIII wystawa zimowa o charakterze ogólnopol. Malarstwo. Rzeźba. Grafika*, CBWA, Muz. w Radomiu, Radom 1952. – *IV OWP*, CBWA „Zachęta”, W. 1954. – *Wystawa prac Jadwigi Simon-Pietkiewicz. Malarstwo. Grafika*, CBWA, ZPAP, W. 1954. – *VI wystawa Okręgu Warsz. Malarstwo. Rzeźba. Grafika*, CBWA, ZPAP, W. 1955. – *Oskarżamy hitlerizm i hitlerowców o zbrodnie. Wystawa dla uczczenia art. plastyków poległych, zamordowanych i więzionych 1939-1945*, ZPAP, Dom Plastyków, Kr. 1965. – *Malarze z kręgu Tadeusza Pruszkowskiego*, MNW, W. 1978, s. 58. – *Grafika pol. 1900-39 ze zb. BN*, W. 1991. – *Muz. Pol. w Ameryce. Dzieje i zb. Przew. / The Polish Museum of America. History and Collections. Guide*, oprac. Kot. M., Woźnicka V., Górczyński B., Loryś J.M., Frankel M., Kurdek Z., W. 2003. – *XX Aukcja sztuki współcz.*, 26 IX 2007, DA Rempex, W. [2007]. – *35 Aukcja online. Sztuka współcz.*, 8 X 2007, DA Rempex, W. [2007]. – *44 Aukcja sztuki współcz. Sesja online*, 23 IX 2009, DA Rempex, W. [2009]. – *37 Aukcja sztuki współcz. Sesja online*, 20 X 2010, DA Rempex, W. [2010]. – *Matki, żony i ... traktorzystki - czyli o Polkach w socrealizmie*, Muz. Regionalne w Stalowej Woli, oprac. Garanta A., Stalowa Wola 2011, s. 29, 76. – Grzechnik S., *Kat. zb. sztuki współcz. Muz. Zamoyskich w Kozłowie*, t. 1: *Malarstwo, rys., grafika*, [Kozłówka] 2016. – *Migration: Traces in an Art Collection*, red. Lind M., Widenheim C., Tensta Konsthall [Sztokholm], 14 V - 22 IX 2019, Malmö Konstmuseum, 11 X 2019 - 23 II 2020, [b.m.r.].

ABC, 1932 nr 378, s. 6 (Podoski W.; jako J. Simon Retkiewiczowa); 1934 nr 10, s. 6 (tenże). – Kur. Poranny, 1932, nr 357 (Tygodniowy dod. il.), s. nlb. 2 (repr.); 1935 nr 150 (błędnie 149), s. 6 (Sterling M.). – Polska Zbrojna, 1932 nr 360, s. 9 (Winkler K.); 1933 nr 13, s. 2; 1934 nr 280, s. 6; 1935 nr 156, s. 5 (tenże). – Sztuki Piękne, VIII, 1932 nr 4, s. 132; IX, 1933 nr 1, s. 35, 36, nr 3, s. 117-118, nr 10, s. 369. – Tyg. il., 1932 nr 18, s. 283 (Husarski W.); 1934 nr 41, s. 817 (repr.). – Wieczór warsz., 1932 nr 362, s. 4. – Czas (Kr.), 1933 nr 10, s. 3. – Dzień pol. (W.), 1933 nr 10, s. 3. – Exp. Poranny (W.), 1933 nr 13, s. 3. – Gaz. pol., 1933 nr 13, s. 5; 1936 nr 77, s. 5. – Gaz. warsz., 1933 nr 14, s. 10. – Il. kur. codz., 1933 nr 9, s. 11 (Treter M.), nr 14, s. 14; 1934 nr 25, s. 11 (Dienstl-Dąbrowa M.). – Kur. pol., 1933 nr 13, s. 1. – Kur. warsz., 1933 nr 15, s. 16 (Kleczyński J.), nr 18 (wyd. poranne), s. 4. – Kur. wil., 1933 nr 10, s. 2. – Słowo (Wilno), 1933 nr 13, s. 2. – Spraw. TZSP za 1933, s. 30. – Znak, 1933 nr 2, s. 12. – Błuszcz, 1934 nr 3, s. 76 (S.P.O. [Podhorska-Okołów S.]); 1935 nr 23, s. 707 (repr.). – Kobieta współcz., 1934 nr 4, s. 68 (Samotyhowa N.). – Opinia, 1934 nr 42, s. 12 (Strakun L.). – Pion, 1934 nr 18, s. 12; 1935 nr 9, s. 5 (Masłowski M.), nr 24, s. 5 (tenże); 1936 nr 18, s. 5. – Droga (W.), 1935 nr 6, s. 577 (Winkler K.). – Prosto z Mostu, 1935 nr 22, s. 8 (Bajkowski J.). – Warsz. dz. nar., 1935 nr 4, s. 4 (Pilecki B.). – Goniec warsz., 1936 nr 70, s. 4 (Artifex). – Plastyka, 1936 nr 3-4, s. 247. – Nike, 1937, s. 271 (Spraw. IPS). – Dz. pol. i dz. Żołnierza (Londyn), 1945 nr 131, s. 3. – Przekrój, 1946 nr 66, s. 11. – Repatriant, 1946 nr 4, s. 2. – Życie Warszawy, 1946 nr 4, s. 5; 1955 nr 8, s. 4 (Witz I.); 1965 nr 91, s. 5; 1970 nr 113, s. 8, nr 124, s. 5; 1994 nr 201, s. 14, nr 202, s. 12. – Dz. Bałtycki, 1947 nr 20, s. 5. – Głos Pomorza, 1947 nr 86, s. 3. – Dz. lit. (dod. do Dz. pol.), 1948 nr 46, s. 8. – Nowiny lit., 1948 nr 41, s. 5 (3 repr.). – Szpilki, 1948 nr 49, s. 8. – Radio i Świat, 1948 nr 46, s. 25. – Dz. zach., 1949 nr 106, s. 1. – Prz. Kulturalny, 1954 nr 51-52, s. 11. – Roczn. CBWA 1959-61. – Dz. Wieczorny (Bydgoszcz), 1961 nr 98, s. 6. – Pomorze (Bydgoszcz), 1961 nr 11, s. 6. – Stolica, 1970 nr 20, s. 10. – Trybuna Ludu, 1970 nr 145, s. 5. – Kur. pol., 1994 nr 182, s. 5. – Niepodległość i Pamięć, 2006 nr 23, s. 174.

Instytut Pamięci Nar. Szczecin, nr 753/332: *Zb. opisów protokołów przesłuchań świadków oraz wspomnień więźniów obozu Ravensbrück i innych obozów, sporządzonych w Pol. Inst. Żródłowym w Lund, Protokół przesłuchania świadka nr 183 Simon Jadwiga*. – IS PAN, Pracownia Dokumentacji Sztuk Wizualnych XX-XXI w.,teczka S. (w tym: wycinki prasowe z l. 1947-70, notatki dot. S., 4 nieopisane fot. prac). – Arch. ASP Warszawa,

Akta studenckie sprzed IX 1939, nr 1324 (teczka akt studenckich S.). – IS PAN, materiały Słownika art. pol., 2 nieopisane wycinki prasowe zawierające nekrologi S., 1955; list Gertie Svensson z Malmö Museer, 9 XI 2000 (do listu dołączone kserokopie 2 kart inwentarzowych prac S.); list Ingrid Strömberg z Moderna Musset w Sztokholmie, 28 XI 2000; hasło biogr. S. autorstwa Anny Wierzbickiej, mpis, 2003; list Joanny Filipczyk z Muz. Śląska Opolskiego w Opolu, 15 III 2018; list Anny Manickiej z MNW, 16 III 2018 (lista prac S. na papierze); list Izabeli Mościckiej z MNW, 16 III 2018; list Beaty Ganczarewicz z MN w Szczecinie, 21 III 2018; list Pawła Bezaka z Muz. Więzienia Pawiak w Warszawie, 19 IX 2018; list Piotra Marczyka, 20 XII 2018; list Agnieszki Miry z Muz. Okręgowego w Częstochowie, 20 XII 2018; wypis ze strony internetowej <https://artinfo.pl>, z ofertami rynku sztuki (dostęp 26.04.2023). – IS PAN, Zb. Fot. i Rys. Pomiarowych, fot. i negatywy 16 prac S. (malarstwo, rys., grafika). – IS PAN, Zb. Specjalne, nr 70: *Archiwum IPS z l. 1930-39* (teki: Wystawa zbiorowa, 1932, III salon zimowy, 1932/33, Wystawy 1934, IV salon zimowy 1934, Wystawy 1935, V salon zimowy 1935, Wystawa Blok, 1936, Wystawa Sport w sztuce, 1936); nr 81-I: *Album studentów ASP w Warszawie*, k. 234; nr 1351-II: *Materiały dotyczące działalności Bloku Zawodowych Art. Plastyków, 1935-39*, 1, k. 219, 2, k. 434-435, 480. – Muzeum Więzienia Pawiak, Warszawa, karta ewidencyjna i transportowa S.

J. Różalska

Simonowicz Tekla, rytowniczka; wg Kołaczkowskiego „rytuje na drzewie w Krakowie”. Być może tożsamy z Teklą Żeleńską z domu Symonowicz (ur. 15 II 1838, zm. 25 V 1935 w Krakowie, pochowana na cmentarzu Rakowickim, córką Marcelgo i Elżbiety z Kmitów), drugą żoną kompozytora Władysława Żeleńskiego (ślub w par. św. Szczepana w Krakowie 8 VII 1907).

Kołaczkowski, Sl. ryt.

Weislo A., *Szczytniki i Świątyniki Dolne w par. Brzeznie k. Wieliczki. Żeleńscy H. Ciolek (linia z Grodkowic w par. Brzeznie k. Wieliczki)*, <http://szczytniki-historia.pl/zelenscy.html>, aktualizacja 09.10.2020.

M. Myśliński
uzup. U.M.

Simonowicz-Soltan (Simonowicz, Simonowiczówna, Soltan Simonowicz, Soltan de Si-

monowicz) **Helena** (Elena) **Emilia**, malarka, ur. 6 I 1870 Zastawna k. Czerniowiec (ochrzczona 24 IV t.r. Czerniowce), zm. 1952. Pochodziła z rodziny pol. Ormian; córka Pawła Jana Simonowicza, c.k. adiunkta cywilnego w Zastawnej (może tożsamego z adwokatem i notariuszem praktykującym od 1900 w Śniatyniu), i Franciszki z domu Knapp. Uczestniczyła w pol. życiu kulturalnym na Bukowinie, m.in. wykonała karnety balowe: w 1892 na bal karnawałowy w Rymanowie oraz w 1903 na bal Tow. Akademików Pol. w Czerniowcach (150 karnetów zdobionych obrazkiem oraz sentencją lub wierszem poety pol.); w 1902 brała udział w „wieczorze dramatycznym na dochód budowy sali” w Domu Nar. w Czerniowcach.

Studiowała malarstwo w szkole pryw. Stanisława Kaczora Batowskiego we Lwowie (działającej w l. 1903-14). W 1908 otrzymała stypendium Sejmu Krajowego na studia malarskie za granicą; występowała o taki zasiłek również później, wysyłając podanie ze Lwowa w 1909 i z Rzymu w 1910. W l. 1908-17 mieszkała we Lwowie (z przerwą ok. 1910-11 na pobyt we Włoszech); pracownię miała w domu przy ul. Kochanowskiego 56. W 1913 wysłała na wystawę TPSP we Lwowie prace *Niemoc* i *Siła* (odrzucone).

Na przełomie l. 20. i 30. XX w. przebywała w Rzymie, gdzie zaangażowała się w działalność na rzecz propagowania pol. kultury i sztuki we Włoszech. W lutym 1927 w rzymskim Circolo artistico internazionale wygłosiła odczyt pt. *La sintesi dello spirito creatore polacco in epoca di Romanticismo fino al Giovanna Polonia*, ilustrowany dziełami Artura Grottgera, Jana Matejki, Jacka Malczewskiego i Stanisława Wyspiańskiego. T.r. miała zamiar zaprezentować w Rzymie referat *O zabytkach Krakowa*. W l. 1927-34 występowała w Polsce z odczytami popularyzującymi sztukę włoską: *Trecento – Quattrocento* (Kraków 1927), *Rzym współczesny* (Kraków 1927, odczyt radiowy), *Sztuka włoska. Madonna (trecento, quattrocento)* (Lwów 1928), *Rzeźba grecka a Michał Anioł* (Lwów 1928, Warszawa 1929), *Z życia Michała Anioła i O instytucie sztuk plastycznych w Rzymie* (Lwów 1929, Kraków 1930), *Rzym i jego najnowsze zdobycze w obrazach* (Lwów, 1933), *Rzym i jego najnowsze zdobycze kulturalno-artystyczne* (Kraków 1934).

W l. 30. wielokrotnie zwracała się do władz o zapomogę finansową na wyjazd do Włoch. Prosiła argumentowała chęcią podjęcia działań mają-